

Remissvar avseende Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd med anledning av att yrkestiteln undersköterska blir reglerad

Vårdföretagarna är en arbetsgivar- och branschorganisation för privat och idéburen vård och omsorg. Föreningen har cirka 2000 medlemmar med tillsammans drygt 100 000 årsanställda. Vårdföretagarnas medlemmar uppbär kollektivavtal och är verksamma över hela landet.

Vårdföretagarna arbetar med kompetensförsörjningsfrågor i äldreomsorgen på flera olika sätt, bland annat inom vår samverkan med fackförbundet Kommunal och inom Vård- och omsorgscollege, en certifierad samverkan mellan arbetsgivare, fackliga organisationer och utbildningar som bland annat syftar till att höja kvaliteten på yrkesutbildningar.

Vårdföretagarna har beretts tillfälle att inkomma med remissvar på författningsförslaget Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om skyddad yrkestitel för undersköterskor och vill med anledning av det anföra följande.

Övergripande synpunkter

Vårdföretagarna är i huvudsak positiva till förslaget, men anser att kraven för att erhålla en skyddad yrkestitel bör vara högre för den som påbörjat sin utbildning efter den 1 juli 2021. Vi ser också med oro på hur regleringen kommer att påverka privat driven omsorgs möjlighet att uppfylla vanligt förekommande avtalskrav på en viss andel undersköterskor i verksamheten, liksom kraven i reformen om en fast omsorgskontakt. Vi föreslår därför en övergångsreglering.

Nedan utvecklas Vårdföretagarnas synpunkter på förslaget.

Krav på kompetens

För utbildningar med gymnasiepoäng föreslår Socialstyrelsen ett krav på godkända betyg om 1 240 gymnasiepoäng i ämnen eller kurser med inriktning mot vård och omsorg (5 §). Detta med motiveringen att det ligger mycket nära omfattningen av ämnen eller kurser med inriktning mot vård och omsorg som ingår i det nuvarande vård och omsorgsprogrammet och yrkespaketet inom den kommunala vuxenutbildningen, samtidigt som det är möjligt att uppnå nivån med äldre utbildningar med inriktning mot vård och omsorg.

Vårdföretagarna anser att förslaget är väl avvägt avseende äldre utbildningar, men att det i praktiken blir en ambitionssänkning i förhållande till innehållet i den nya programstruktur som infördes i vård och omsorgsprogrammet den 1 juli 2021 och till Skolverkets nationella yrkespaket. Det går stick i stäv med ambitionerna att höja kunskapskraven inom omsorgen. Det får följderna att elever som läser vård- och omsorgsprogrammet kan avsluta utbildningen i förtid när man nått en tillräcklig poängnivå och ändå ha rätt till yrkestiteln. Vi ser en risk att vård- och omsorgsprogrammet status devalveras när det går att få en skyddad yrkestitel utan en gymnasieexamen.

Förslaget innebär även att yrkesintroduktionsprogrammet kan ge en yrkestitel. Inom yrkesintroduktionsprogram kan man idag läsa till vårdbiträde, men inte undersköterska. Ambitionen är att stimulera elever som går ett introduktionsprogram att läsa så att de får behörigheten till det nationella vård- och omsorgsprogrammet, för att sedan få sin gymnasieexamen/yrkesexamen. Vård- och omsorgsprogrammet riskerar att förlora status om elever som läser yrkesintroduktion kan få samma behörighet som den som får en yrkesexamen.

Det är förvisso önskvärt att undersköterskor har en enhetlig kunskapsnivå, då det är ett av syftena med reformen. Men med hänsyn till att de äldre vårdutbildningarnas utformning varierar uppnås inte full enhetlighet ändå. Vårdföretagarna anser att intresset av en högre kompetensnivå för nyutbildade väger tyngre än behovet av likformiga krav på äldre och nya utbildningar. För personer som påbörjat sin utbildning efter den 1 juli 2021 bör kravet för att få en skyddad yrkestitel därför vara yrkesexamen från vård- och omsorgsprogrammet på gymnasienivå eller nationellt fastställt yrkespaket inom vuxenutbildningen på 1 500 poäng för att säkerställa en enhetlig och hög kompetensnivå.

Utbildning på gymnasienivå tillsammans med andra meriter

I 8 § föreslår Socialstyrelsen en regel som gör det möjligt för personer som påbörjat sin utbildning före reformens ikraftträdande, men inte helt når upp till kraven på godkända betyg, att ändå få en skyddad yrkestitel genom att andra meriter beaktas. De meriter som anges i bestämmelsen är arbetslivserfarenhet (som undersköterska eller i något annat närliggande yrke), högre utbildning inom vård och omsorg eller andra relevanta meriter. Vårdföretagarna är positiva till denna bestämmelse, då det gör det möjligt för yrkesverksamma undersköterskor med äldre utbildningar och erfarenhet att få en yrkestitel.

Här vill Vårdföretagarna understryka behovet av att kunskaper i svenska bör omfattas av "andra meriter". Detta då en del yrkesverksamma undersköterskor inte har betyg i svenska på gymnasienivå. Eftersom undersköterskor som är utbildade i tredje land föreslås kunna uppfylla kraven på svenska genom ett intyg från en vårdgivare eller från någon som bedriver verksamhet enligt SoL eller LSS, bör en sådan möjlighet även finnas för den med en äldre svensk utbildning.

Övergångsreglering behövs

Förslaget innebär att ingen kommer att kunna söka en skyddad yrkestitel förrän reglerna träder ikraft den 1 juli 2023. Troligen kommer det att bli en stor grupp som söker en skyddad yrkestitel när reglerna träder ikraft och som riskerar att behöva vänta länge på att få svar. Det gäller personer som nyligen gått färdigt utbildningen eller som har en äldre utbildning, men som inte har en fast anställning när reformen träder ikraft. Dessa personer kommer under tiden som ansökan behandlas få arbeta med en annan titel, såsom vårdbiträde.

För privata utförare inom äldreomsorgen har kommunen ofta i avtalet ställt krav på hur stor andel undersköterskor som ska finnas i verksamheten. Regleringen kan innebära att utföraren vid ikraftträdandet inte längre uppfyller avtalet då en del av personalen måste betraktas som vårdbiträden innan de fått sin ansökan prövad. Detta trots att förutsättningarna för en skyddad yrkestitel föreligger. Samtidigt träder också nya bestämmelser om en fast omsorgskontakt i hemtjänsten i kraft. Enligt dessa bestämmelser ska den fasta omsorgskontakten vara en undersköterska, vilket ökar behovet av undersköterskor samtidigt som tillgången alltså minskar.

Vårdföretagarna anser att det därför behövs en övergångsreglering för denna grupp. Förslagsvis skulle den som ansökt om en skyddad yrkestitel fortsatt kunna kalla sig undersköterska fram tills ansökan är behandlad. På så sätt drabbas varken enskilda eller verksamheter av handlägningsprocessens utformning eller eventuella fördröjning.

Med vänlig hälsning

Antje Dederling, Förbundsdirektör Vårdföretagarna

Anna Bergendal, Näringspolitisk expert, Vårdföretagarna